

Förmögenhet och arv över flera generationer

Adrian Adermon

Mikael Lindahl

Daniel Waldenström

Förmögenhet och arv över flera generationer^a

av

Adrian Adermon^b, Mikael Lindahl^c och Daniel Waldenström^d

2018-04-18

Sammanfattning

Social rörlighet mäts ofta som sambandet mellan föräldrars och barns socio-ekonomiska status. Ett starkt samband innebär låg social rörlighet, i betydelsen att ojämlikhet i hög grad förs vidare från generation till generation. Vi studerar förmögenhetsrörligheten mellan upp till fyra generationer i Sverige. Rörligheten är lägre i förmögenheter än i inkomster och föräldrars inverkan är betydligt större än mor- och farföräldrars. Vi finner att ärvt kapital ligger bakom mer än hälften av överföringen av förmögenhetsstatus medan likartad utbildning eller arbetsinkomst har mindre betydelse.

^a Denna rapport är en populärvetenskaplig sammanfattning av IFAU Working Paper 2018:8 samt Adermon, Lindahl och Waldenström (under utgivning). För detaljer hänvisas intresserade läsare till dessa.

^b adrian.adermon@ifau.uu.se

^c mikael.lindahl@economics.gu.se

^d daniel.waldenstrom@psemail.eu

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Data	4
3	Statistisk metod.....	7
4	Hur hög är den sociala rörligheten i förmögenhet?	8
4.1	Social rörlighet i fyra generationer	11
5	Arvens betydelse	13
5.1	Arvens andel av total förmögenhet.....	13
5.2	Arvens roll för förmögenhetsrörligheten mellan generationer	14
6	Betydelsen av andra faktorer.....	16
7	Avslutande kommentarer	17
8	Källförteckning.....	18

1 Inledning

Under de senaste decennierna har den ekonomiska ojämlikheten ökat i Sverige och många andra rika länder. Utöver att kartlägga denna utveckling är det viktigt att förstå vad som förklarar ojämlikheten. En potentiellt viktig förklaringsfaktor är överföring av ojämlikhet mellan generationer, ofta kallad intergenerationell ekonomisk rörlighet eller, om socioekonomiska faktorer undersöks, social rörlighet. Den sociala rörligheten mäts ofta som det statistiska sambandet i t.ex. inkomst mellan föräldrar och deras barn. Ett starkt samband indikerar låg social rörlighet, eftersom barn till fattiga föräldrar då i hög grad själva blir fattiga medan barn till rika föräldrar ofta själva blir rika. Ett svagt samband indikerar istället hög social rörlighet, eftersom barn då har en relativt stor möjlighet att forma sina egna liv oavsett föräldrarnas socioekonomiska situation.

Det finns många studier av intergenerationell inkomströrlighet, men mycket mindre är känt om hur förmögenhet överförs mellan generationer.⁵ Förmögenhet kan ha stor betydelse för människors välbefinnande och val i livet och är därmed intressant att studera. Överföringen sker dock delvis genom andra mekanismer: till skillnad från inkomst kan förmögenhet överföras direkt från föräldrar till barn genom gåvor och arv.

Majoriteten av tidigare studier av intergenerationell rörlighet har fokuserat på sambandet mellan föräldrar och deras barn. Nyare forskning har dock funnit att även mor- och farföräldrars inkomst och utbildning uppvisar ett samband med deras barnbarns inkomst och utbildning, även efter att hänsyn tagits till effekten av föräldrars inkomster och utbildning.⁶ Om barns socioekonomiska status inte enbart beror på föräldrars, utan även på andra släktingars situation, kommer studier som endast tar hänsyn till föräldrarna att överskatta graden av rörlighet.

I denna rapport dokumenterar vi överföringen av förmögenhet mellan flera generationer i Sverige under hela 1900-talet, samt studerar vilken roll arv spelat. Vi kan studera upp till fyra länkade generationer, och således skapa en mer omfattande bild av långsiktig intergenerationell rörlighet än vad som tidigare varit möjligt. Vi observerar dessutom inkomst och utbildningsnivå för de tre första generationerna, vilket gör det möjligt att studera i vilken grad dessa variabler kan förklara förmögenhetssambandet.

⁵ Björklund och Jäntti (2011), Black och Devereux (2011).

⁶ Se Lindahl m.fl. (2015) och Adermon m.fl (2016).

2 Data

Vi utgår från ett datamaterial som omfattar alla tredjeklassare i Malmö 1938, ursprungligen insamlat av Siver Hallgren och utvecklat av Torsten Husén.⁷ De flesta av dessa barn, hädanefter kallade ”indexgenerationen” eller ”andra generationen”, föddes 1928. Materialet innehåller även information om barnens föräldrar (”första generationen”). Studien innefattade såväl Malmö stad samt förorter och omgivande landsbygd, och tidigare forskning har visat att urvalet är representativt för Sverige som helhet (Lindahl m.fl. 2015). Fördelningen av förmögenheter i våra data följer en liknande trend som för Sveriges befolkning (Roine and Waldenström 2009), men med en högre nivå av ojämlikhet.

Till detta ursprungliga material har sedan information om ättlingar, makar och makor hämtats från offentliga register, så att vi kan följa fyra länkade generationer över hela 1900-talet. Detta innefattar även ättlingar som har lämnat Malmö men stannat i Sverige. Data innehåller information om födelse- och dödsår, inkomster under flera år, samt avklarad utbildning.

Vi har därutöver samlat in detaljerad information om personlig förmögenhet från skatteregister för alla fyra generationer. För den andra generationen observerar vi dessutom erhållet arv från arvsskatteregister. För de första två generationerna har vi samlat in materialet för hand från skatteregister bevarade i landsarkiven. Våra förmögenhetsmått omfattar icke-finansiella tillgångar såsom bostäder, mark och i viss utsträckning kapitalvaror och värdesaker; finansiella tillgångar såsom bankkontoinnehav, kontanter, aktier och vissa försäkringar; samt skulder inklusive privata lån (främst bolån) och studielån.

Förmögenheten observeras år 1945 och 1952 för den första generationen, då dessa individer var i femtioårsåldern; 1985, 1988 och 1991 för den andra generationen, då individerna var runt 60; 1999 och 2006 för den tredje generationen, då individerna var omkring 40–50; och 2006 för den fjärde generationen, då individerna var runt 20.⁸ Varje individs förmögenhet beräknas som genomsnittet av tillgängliga förmögenhetsobservationer.⁹ I de analyser där föräldrar, mor- och farföräldrar etc. ingår använder vi den summerade förmögenheten över samtliga aktuella släktingar. Ett illustrativt exempel: när vi studerar sambandet mellan barnen i tredje generationen och deras föräldrar i andra generationen beräknas varje barns förmögenhet genom att ta genomsnittet

⁷ Hallgren (1939) är den första publicerade studie som använder materialet. Se även de Wolff and van Slijpe 1973, Palme and Sandgren 2008 och Lindahl m.fl. 2015 för mer information om Malmö-materialet.

⁸ Eftersom den fjärde generationen är betydligt yngre är det troligt att förmögenhetsöverföringen följer andra mönster för dessa individer, och de kommer därför analyseras separat.

⁹ Alla förmögenheter inflationsjusteras till 2010 års priser.

av förmögenheten år 1999 och 2006, medan föräldrarnas förmögenhet beräknas genom att först för varje förälder ta genomsnittet av förmögenheterna 1985, 1988 och 1991, för att sedan summera dessa inom varje föräldrapar.

De arv vi observerar är hämtade från arvsskattestegar som upprättats av Skatteverket i syfte att inhämta arvsskatten. Dessa anger den exakta summan som tillfaller varje arvinge utifrån dödsboets storlek, gällande arvsregler samt eventuellt testamente. Arven inkluderar alla gåvor som lämnats från den avlidne till arvtagaren under de senaste tio åren.

Den indexgeneration som datamaterialet utgår från (födda 1928) omfattar 1 542 individer, av vilka 1 491 har information om minst en förälder. För 1 147 av dessa observerar vi förmögenhet för både individen samt minst en av hans föräldrar. Dessa personer utgör vårt huvudsakliga stickprov för den andra generationen. I de tredje och fjärde generationerna använder vi alla ättlingar till de 1 147 för vilka vi observerar förmögenhet (detta gäller nästan alla), vilket resulterar i 2 100 individer i tredje och 3 755 individer i fjärde generationen. Vi observerar minst ett arv från förälder för 809 individer i indexgenerationen, och båda föräldraarven för 386 individer.

Vi konstruerar tre olika datamaterial där den andra, tredje respektive fjärde generationen utgör barngenerationen. Förmögenhetsfördelningen i de tre barngenerationerna beskrivs i Tabell 1. Alla förmögenheter inflationsjusteras till 2010 års priser. Panel A visar att indexgenerationen har en genomsnittlig förmögenhet om 255 tusen SEK (tkr), medan deras föräldrar har en genomsnittlig förmögenhet om 182 tkr. Följande kolumner anger percentiler av förmögenhetsfördelningen (p75 är t.ex. förmögenheten för den individ som är rikare än 75 procent av alla i samma generation; p50 är medianförmögenheten).

I den första generationen saknar mer än hälften av familjerna helt förmögenhet (alla negativa förmögenheter sattes till noll av Skatteverket för dessa år). Detta tycks dock inte påverka resultaten substantiellt.¹⁰

Eftersom barngenerationen i respektive panel är mätt på individ-nivå medan de tidigare generationerna är summerade över släktingar kan de inte jämföras direkt. Vi kan dock jämföra utvecklingen för föräldragenerationerna i tabellens olika paneler och noterar att genomsnittlig förmögenhet mer än fördubblats från 182 tkr för den första generationen till 446 tkr för den andra, och växt ännu kraftigare till 1 609 tkr för den tredje. Denna kraftiga ökning beror delvis på att den tredje generationens förmögenhet är angiven i marknadsvärde, medan

¹⁰ I Adermon m.fl. (under utgivning) undersöker vi känsligheten för denna censurering på ett flertal sätt: vi använder förmögenheter från bouppteckningar, kapitalinkomster, samt endast förmögenhet i toppen av fördelningen för den första generationen; vi imputerar noll-förmögenheterna med hjälp av inkomst och utbildning; och vi inför artificiellt samma data-begränsningar i de senare generationerna. Inga av dessa förändringar har någon större inverkan på våra slutsatser.

fastigheter för den första och andra generationen är angivna i taxeringsvärde. Den fjärde generationen har en betydligt mindre genomsnittlig förmögenhet om 103 tkr (vilket är på individnivå och ska jämföras med 705 tkr för den tredje generationen och 255 tkr för den andra), vilket beror på att de observeras vid betydligt lägre åldrar. Vi noterar också att förmögenheten är mer jämnt fördelad inom den andra och tredje generationen jämfört med den första, där de flesta familjerna saknar förmögenhet. Arven är i genomsnitt ungefär hälften så stora som förmögenheten för den andra generationen.

Tabell 1. Förmögenhetsfördelning

	Medelvärde (standardavv.)	p10	p25	p50	p75	p90	Obs.
<i>Panel A: Andra generationen som barngeneration</i>							
1:a gen.	182,3 (1085,7)	0,0	0,0	0,0	76,1	247,4	1 147
2:a gen.	254,9 (410,1)	-1,1	19,1	121,1	346,7	667,9	1 147
Arv	116,2 (203,3)	9,9	22,4	49,8	117,2	274,4	809
<i>Panel B: Tredje generationen som barngeneration</i>							
1:a gen.	185,3 (1234,8)	0,0	0,0	0,0	57,1	256,9	2 100
2:a gen.	445,9 (814,7)	-6,8	37,6	208,1	599,6	1160,4	2 100
3:a gen.	705,4 (2045,8)	-162,8	-11,5	305,6	865,4	1749,7	2 100
<i>Panel C: Fjärde generationen som barngeneration</i>							
1:a gen.	199,7 (1344,0)	0,0	0,0	0,0	57,1	247,4	3 755
2:a gen.	447,0 (816,6)	-5,3	38,1	205,7	610,9	1177,6	3 755
3:e gen.	1608,7 (5031,2)	-219,5	86,8	751,0	1826,1	3481,4	3 755
4:e gen.	102,6 (463,6)	-110,9	0,0	21,4	113,2	397,1	3 755

Anm: Tabellen visar medelvärden med standardavvikelse samt utvalda percentiler för förmögenhetsvariablerna. I panel A är variablerna mätta på individnivå för den andra generationen, i panel B för den tredje generationen och i panel C för den fjärde generationen; tidigare generationer är mätta på familjenivå i alla paneler.

Tabell 2 visar medelvärden för antal avklarade skolår samt födelse- och dödsår. Den genomsnittliga utbildningsnivån har stigit stadigt under perioden (den fjärde generationen visar ingen ökning, vilket beror på att de flesta är för unga för att ha avslutat sin utbildning). Den första generationen är född runt det förra sekelskiftet, den andra omkring 1928, den tredje i mitten av femtiotalet, och den fjärde i mitten av åttiotalet. Den första generationen avled i genomsnitt i mitten

av sjuttioalet, vilket är ca 10–15 år innan vi observerar den andra generationens förmögenhet.

Tabell 2. Beskrivande statistik

	Andra generationen		Tredje generationen		Fjärde generationen	
	Medelvärde (standardavv.)	Antal obs.	Medelvärde (standardavv.)	Antal obs.	Medelvärde (standardavv.)	Antal obs.
Utbildning						
1:a gen.	7,3 (1,7)	1 118	7,4 (1,7)	2 052	7,4 (1,7)	3 682
2:a gen.	10,0 (2,9)	1 143	10,1 (2,5)	2 094	10,1 (2,6)	3 747
3:e gen.			12,4 (2,6)	2 091	12,4 (2,3)	3 753
4:e gen.					12,7 (2,0)	1 553
Födelseår						
1:a gen.	1898 (6,4)	1 147	1898 (6,5)	2 100	1898 (6,5)	3 755
2:a gen.	1928 (0,4)	1 147	1922 (8,7)	2 100	1921 (6,0)	3 755
3:e gen.			1957 (5,7)	2 100	1956 (5,8)	3 755
4:e gen.					1986 (8,4)	3 755
Dödsår						
1:a gen.	1973 (11,7)	1 146	1973 (12,1)	2 098	1973 (12,1)	3 752

Anm: Tabellen visar medelvärden med standardavvikelser för antal skolår samt födelse- och dödsår. I de första kolumnerna är variablerna mätta på individnivå för den andra generationen, i mitten-kolumnerna för den tredje generationen och i de sista kolumnerna för den fjärde generationen; tidigare generationer är mätta på familjenivå i alla kolumner.

3 Statistisk metod

För att underlätta jämförelsen mellan generationer mäter vi förmögenhet som relativ percentilrang bland individer födda under samma tid. Denna beräknas genom att ordna förmögenheterna för t.ex. individer födda 1928 från lägst till högst, och sedan för varje individ beräkna vilken andel som har lägre förmögenhet. En person som har större förmögenhet än 70 procent av

individerna har således percentilrang 70; den fattigaste individen har rang 0; och den rikaste individen har rang 100.

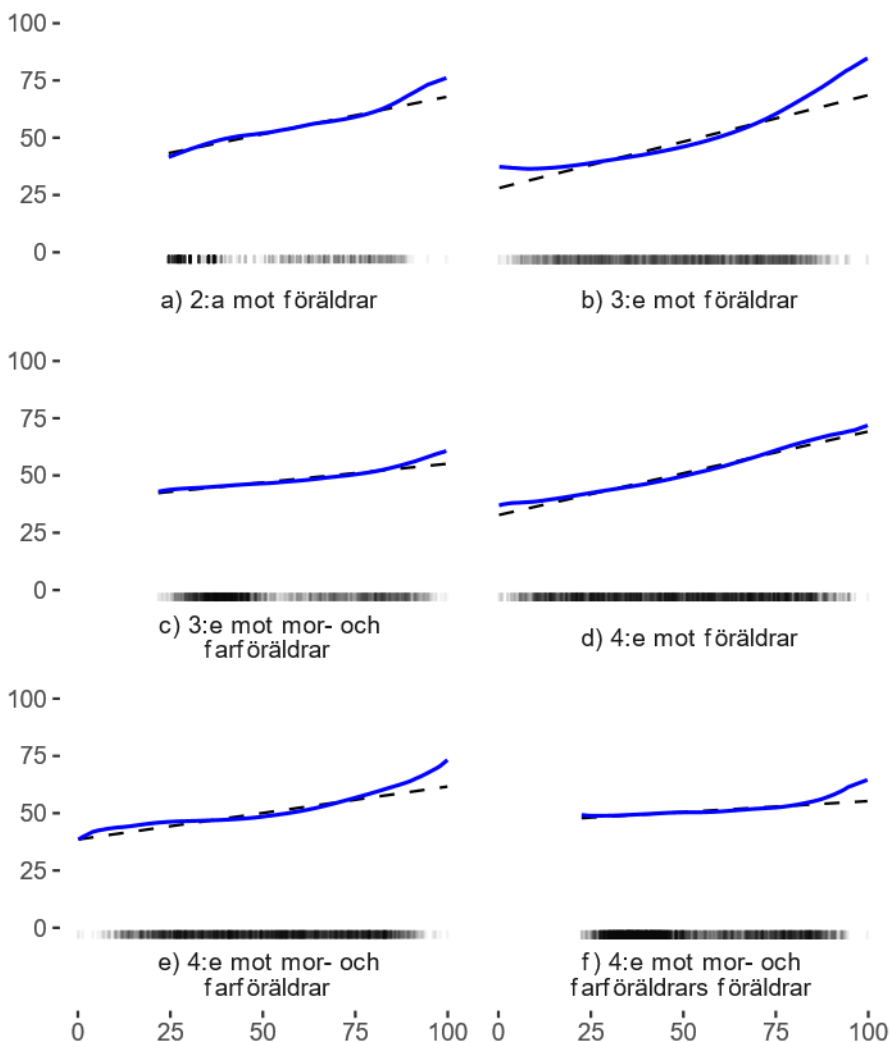
Vi beräknar graden av social rörlighet genom att studera hur starkt sambandet är mellan förmögenhetsrangen hos en barngeneration och dess föräldrageneration. Intuitivt är rörligheten lägre om sambandet är starkt, eftersom det innebär att barns förmögenhet i stor utsträckning bestäms av föräldrarnas förmögenhet. Omvänt är rörligheten hög om sambandet är svagt – om inget samband finns innebär det att individers förmögenhet skapas helt oberoende av föräldrarnas förmögenhet.

4 Hur hög är den sociala rörligheten i förmögenhet?

Sambandet mellan barns och deras släktingars förmögenheter beräknas som barnens genomsnittliga percentilrang vid en given percentilrang hos deras föräldrar (eller mor- och farföräldrar etc.). Figur 1 visar sådana samband för den andra, tredje och fjärde generationen. I panel a) visas detta för den andra generationen, vars genomsnittliga förmögenheter mäts på den vertikala axeln, och föräldrarnas förmögenhet visas på den horisontella axel. Kurvan lutar uppåt, vilket betyder att barn med rikare föräldrar tenderar att själva vara relativt rika. Kurvan lutar dessutom brantare för de rikaste föräldrarna, vilket visar att sambandet är ännu starkare i toppen av förmögenhetsfördelningen än i fördelningen som helhet.¹¹

I panel b) visas motsvarande samband för den tredje generationen. Kurvan lutar något brantare, vilket visar att sambandet är starkare än för den andra generationen. Här kan man notera att sambandet blir väldigt flackt i botten av föräldrarnas förmögenhetsfördelning. Detta beror troligen på att vissa föräldrar med stor negativ förmögenhet i själva verket är relativt ”rika”, men vid mättillfället är högt belånade för att de t.ex. är i färd med att starta ett företag. I panel c) ser vi att den tredje generationens förmögenhet samvarierar positivt även med mor- och farföräldrarnas förmögenheter, och att även detta samband är starkare för de högst upp i förmögenhetsfördelningen.

¹¹ I figur a), c) och f) når kurvorna inte hela vägen ner till noll längs den horisontella axeln. Detta beror på att många i den första generationen har förmögenheten noll, vilket gör att de alla hamnar på samma percentilrang (detta påverkar inte resultaten särskilt mycket - se Adermon m.fl., under utgivning, för en mer ingående diskussion).

Figur 1. Samband mellan släktingars och barns förmögenhetsrang

Anm: Figuren visar den genomsnittliga förmögenhetspercentilen för barn (vertikal axel) för olika förmögenhetspercentiler hos deras släktingar (horisontell axel). De heldragna linjerna är beräknade med icke-parametrisk kernelregression, och de streckade linjerna kommer från linjära regressioner. De vertikala strecken i botten av graferna visar fördelningen av observationer.

För att kvantifiera dessa samband i siffror vänder vi oss till Tabell 3, som visar koefficienter från linjära regressionsmodeller, som mäter graden av samvariation mellan barns och deras släktingars förmögenheter. I kolumn (1) utgörs barnen av den andra generationen, och i de övriga kolumnerna av den tredje generationen. För den andra generationen är koefficienten för föräldrars

förmögenhet ca 0,3, vilket betyder att en individ vars föräldrar befinner sig 10 percentiler över genomsnittet i förmögenhetsfördelningen själv förväntas hamna 3 percentiler över genomsnittet. För den tredje generationen är motsvarande koefficient ca 0,4, vilket visar att graden av rörlighet mellan generationer har minskat under denna period (föräldrar har större betydelse för barnens förmögenhet hos senare generationer).

Den tredje kolumnen visar ett samband mellan barnbarn och mor-/farföräldrar om 0,17. I den sista kolumnen ingår både föräldrars och mor-/farföräldrars förmögenhet samtidigt. Föräldra-koefficienten är nästan oförändrad, medan mor-/farföräldra-koefficienten sjunker kraftigt till 0,04, och är inte längre statistiskt signifikant skild från noll, vilket kan tolkas som att när vi känner till föräldrarnas förmögenhet så tillför inte information om tidigare generationer särskilt mycket kunskap för att förutsäga barnens förmögenhet. Detta skiljer sig från studier av social rörlighet för inkomst och utbildning, där det typiska resultatet är att tidigare generationer är viktiga även när man tagit hänsyn till föräldrarna (Adermon, Lindahl och Palme, 2016, Dribe och Helgertz, 2016, Lindahl m.fl., 2015).

I Adermon, Lindahl och Waldenström (under utgivning) undersöker vi alternativa förklaringar till det svaga sambandet mellan mor- och farföräldrar och barngenerationen som vi finner (kolumn 4). En förklaring skulle kunna vara att förmögenhetsmättet för mor- och farföräldrar som vi använder håller låg kvalitet. Vi finner dock inget stöd för att detta är fallet. Sambandet blir dock något starkare om vi enbart fokuserar på toppen i fördelningen. Vi vill också betona att osäkerheten i detta skattade samband, då vi betingar på föräldrars förmögenhet, är så pass hög att vi inte kan utesluta icke-triviala samband

Tabell 3. Förmögenhetsregressioner

	Barn Andra generationen	Barn Tredje generationen		
	(1)	(2)	(3)	(4)
Föräldrar	0,296 (0,033)	0,391 (0,024)		0,382 (0,027)
Mor- och Farföräldrar			0,166 (0,032)	0,041 (0,030)
Observationer	1 147	2 100	2 100	2 100

Anm: Varje kolumn visar resultat från en separat linjär regression. Beroende variabel är andra generationens taxerade förmögenhet i kolumn 1, och tredje generationens taxerade förmögenhet i kolumn 2–4. Förklarande variabler är föräldrars samt mor- och farföräldrars taxerade förmögenhet. Alla variabler är percentilrangordnade. Standardfel klustrade på familjenivå visas i parenteser. Alla regressioner tar hänsyn till födelseårsgrupper för alla generationer.

4.1 Social rörlighet i fyra generationer

Då den fjärde generationen i våra data är relativt ung kan den inte jämföras direkt med de tidigare generationerna. Jämförelsen är likväl intressant och i panelerna d–f i Figur 1 visar vi hur detta samband ser ut. De unga individernas förmögenheter samvarierar positivt med släktingar i alla tre leden, även om sambandet är svagt i panel f). Sambandet är betydligt starkare i toppen av fördelningen för mor- och farföräldrar samt deras föräldrar, men däremot inte för de egna föräldrarna.

Tabell 4 visar samma analys men utifrån regressionsanalyser. Panel A använder alla individer i den fjärde generationen, medan panel B endast använder individer 18 år eller yngre och panel C individer äldre än 18 år. Regressionskoefficienten för föräldrars förmögenhet är ca 0,4, vilket liknar den för den tredje generationen i Tabell 3. Tittar vi i panel B och C ser vi dock att koefficienten är betydligt högre för de yngre barnen, och lägre för de äldre. Vi finner även starka samband med mor- och farföräldrar samt deras föräldrar (kolumn 2–3).

Till skillnad från resultaten för den andra generationen finner vi här att mor- och farföräldrar har en stor betydelse även när vi tar hänsyn till föräldrarna (kolumn 4). Som kolumn 5 visar tillför dock inte den tidigaste generationen någon ytterligare information om barnens förmögenheter när vi tar hänsyn till de mellanliggande generationerna.

Tabell 4. Förmögenhetsregressioner för fjärde generationen

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Panel A: Alla					
Föräldrar	0,387 (0,022)			0,350 (0,023)	0,352 (0,023)
Mor- och Farföräldrar		0,222 (0,026)		0,103 (0,024)	0,111 (0,025)
Föräldrar till mor- och farföräldrar			0,104 (0,030)		-0,005 (0,026)
Observationer	3 755	3 755	3 755	3 755	3 755
Panel B: 18 år och yngre					
Föräldrar	0,519 (0,032)			0,472 (0,033)	0,478 (0,032)
Mor- och Farföräldrar		0,300 (0,039)		0,141 (0,033)	0,143 (0,035)
Föräldrar till mor- och farföräldrar			0,131 (0,042)		-0,030 (0,035)
Observationer	1 657	1 657	1 657	1 657	1 657
Panel C: Äldre än 18					
Föräldrar	0,269 (0,027)			0,243 (0,028)	0,250 (0,028)
Mor- och Farföräldrar		0,154 (0,029)		0,073 (0,029)	0,078 (0,029)
Föräldrar till mor- och farföräldrar			0,066 (0,034)		-0,001 (0,031)
Observationer	2 098	2 098	2 098	2 098	2 098

Anm: Varje kolumn visar resultat från en separat linjär regression. Beroende variabel är fjärde generationens taxerade förmögenhet. Förklarande variabler är föräldrars, mor- och farföräldrars samt deras föräldrars taxerade förmögenhet. Alla variabler är percentilrangordnade. Standardfel klustrade på familjenivå visas i parenteser. Alla regressioner tar hänsyn till födelseårsgrupper för alla generationer.

Eftersom individerna i den fjärde generationen inte har haft mycket tid på sig att anskaffa en förmögenhet på egen hand (detta gäller särskilt de under 18), bör de observerade sambanden främst härröra från gåvor. Detta kan också förklara de starka sambanden med mor- och farföräldrar.

5 Arvens betydelse

Efter att ha dokumenterat ett positivt samband mellan föräldrars och barns förmögenheter vänder vi oss nu till frågan om vilken roll arv spelar för att förklara detta. Vi beräknar först arvets andel av total förmögenhet, och studerar sedan hur mycket av det observerade sambandet som kan förklaras av arvsöverföringar.

5.1 Arvens andel av total förmögenhet

För att beräkna arvets andel av den totala förmögenheten måste vi hitta ett sätt att räkna fram värdet av arv som lämnas vid olika tidpunkter till den gemensamma tidpunkt då vi observerar förmögenhet. Ett sätt att göra detta (Modigliani, 1986) är att endast räkna upp arven med inflationstakten, och sedan summera dem. Detta bygger dock på ett antagande om att arvets värde inte växer, vilket det kommer att göra om arven investeras. En alternativ ansats (Kotlikoff och Summers, 1987) är därför att istället räkna upp arven med en antagen kapitalavkastningsränta.

En nyare metod (Piketty, Postel-Vinay och Rosenthal, 2013) bygger på insikten att arv antingen kan investeras eller konsumeras. För att ta hänsyn till detta delas arvtagarna upp i två grupper: *rentiärer*, vars förmögenhet helt och hållet kommer från arv; och *sparare*, vars förmögenhet delvis är ärvd och delvis intjänad genom eget arbete. Rentiärer är de individer vars förmögenhet är mindre än det kapitaliserade värdet av deras arv – deras arv var med andra ord stora nog för att förklara hela deras observerade förmögenhet (och mer). Sparare är de vars förmögenhet är större än det kapitaliserade arvet, vilket betyder att de måste ha sparat en del av sin inkomst utöver det arv de erhållit för att uppnå sin förmögenhet. Arvens storlek beräknas genom att summera rentiärernas hela förmögenhet och den andel av spararnas förmögenhet som kommer från arv. Liksom i Kotlikoff-Summers metod måste vi här anta en kapitaliseringsränta.

Tabell 5 visar beräkningar av arvets andel av total förmögenhet 1991 för den andra generationen med de tre metoderna, och tre olika kapitaliseringsräntor mellan tre och minus tre procent. Modigliani-ansatsen är okänslig för ränteantagandet eftersom den endast justerar arven med inflationstakten, och ger en arvsandel strax under 50 procent. Kotlikoff-Summers-ansatsen ger arvsandelar som varierar mellan en fjärdedel och 90 procent, medan Piketty, Postel-Vinay och Rosenthals ansats (PPVR) ger arvsandelar mellan en femtedel och hälften. Dessa resultat kan jämföras med beräkningar av Ohlsson, Roine och Waldenström (2014), som finner en arvsandel på omkring 50 procent för åren

kring 1991. Sammantaget tycks alltså ärvd förmögenhet svara för en betydande andel av den totala förmögenheten i Sverige.

Tabell 5. Arv som andel av total förmögenhet

	Modigliani (1)	Kotlikoff-Summers (2)	PPVR (3)
Kapitaliseringsränta			
3%	0,460	0,891	0,489
0%	0,460	0,460	0,334
-3%	0,460	0,270	0,225
Observationer	386	386	386

Anm: Tabellen visar skattningar av andelen av den totala förmögenheten 1991 som kommer från arv. Urvalet är begränsat till personer som har fått arv från båda föräldrarna. Kolumnerna 1, 2 och 3 använder olika metoder för beräkning av arvets värde (se text för förklaring).

5.2 Arvens roll för förmögenhetsrörligheten mellan generationer

Det faktum att ärvt kapital utgör en betydande del av total förmögenhet betyder inte nödvändigtvis att det är avgörande för sambandet i förmögenhet mellan generationer. I detta avsnitt kartlägger vi hur viktiga arven är som mekanism för detta samband.

Först beräknar vi samma typ av regression som i Tabell 3, med tillägget att vi nu även tar hänsyn till den relativa storleken på de arv som individen erhållit. Detta låter oss studera sambandet i förmögenhet när vi konstanthåller storleken på arvet, dvs. vi jämför förmögenheten hos individer som erhållit lika stora arv, men vars föräldrar hade olika stora förmögenheter. Resultaten redovisas i Tabell 6.

Den första kolumnen visar det ovillkorade sambandet i förmögenhet mellan föräldrar och barn, motsvarande Tabell 3 men endast för de individer som erhållit arv från båda sina föräldrar. Koefficienten är återigen ca 0,3. Om vi istället för föräldrars förmögenhet använder arven, får vi högre koefficienter om 0,4–0,5. Intressantast är dock kolumnerna 3 och 5, där vi beräknar sambandet med föräldrarnas förmögenhet samtidigt som vi tar hänsyn till arvets storlek.¹² Vi finner att koefficienten för föräldrarnas förmögenhet sjunker till hälften, från 0,3 till 0,15. Detta betyder att direkt arvsöverföring förklarar omkring hälften av sambandet mellan föräldrars och barns förmögenheter.

¹² De två grupperna av kolumner skiljer sig åt i hur vi rangordnat arven. I kolumn 2–3 rangordnar vi arven tillsammans med andra arv erhållna vid samma tid, medan vi i kolumn 4–5 istället rangordnar arven tillsammans med andra arv erhållna av individer födda vid samma tid.

Tabell 6. Arvsregressioner

	Rang inom arvsår		Rang inom födelseår		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Föräldrars	0,310		0,144		0,149
Förmögenhet	(0,054)		(0,068)		(0,066)
Arv		0,379 (0,057)	0,277 (0,073)	0,533 (0,073)	0,401 (0,095)
Observationer	386	386	386	386	386

Anm: Varje kolumn visar resultat från en separat linjär regression. Beroende variabel är andra generationens taxerade förmögenhet 1991. Förklarande variabler är föräldrars, föräldrars taxerade förmögenhet och det totala arvets storlek som kommer från föräldrarna. Föräldrars och egen förmögenhet är percentilrangordnade. I kolumnerna 2–3 har arv percentilrangordnats inom grupper av dödsår för föräldrarna, medan i kolumnerna 4–5 har detta gjorts inom födelseårsgrupper. Standardfel, klustrade på familjenivå visas i parenteser. Alla regressioner tar hänsyn till födelseårsgrupper och dödsårsgrupper för båda generationerna.

I vår andra analys justerar vi förmögenheterna för erhållna arv, genom att först räkna fram värdet av arven till tidpunkten då vi observerar förmögenheten (1991) på samma sätt som i avsnitt 5.1, för att sedan subtrahera värdet av arven från individernas förmögenheter. Sedan utför vi samma typ av analys som i Tabell 3, men nu med den arvsjusterade förmögenheten som variabel för barngenerationen.

Panel A i Tabell 7 visar resultat när vi räknar fram arven med en kapitaliseringsränta om tre eller minus tre procent (Kotlikoff-Summers) eller med endast inflationen (Modigliani), medan panel B visar resultat när vi använder PPVR-metoden. Den första kolumnen upprepar resultatet utan justering för arv, medan kolumnerna 2–4 visar arvsjusterade analyser för olika antagna räntor. Koefficienten faller med hälften eller mer när vi dragit bort arven. Detta resultat stämmer väl med analysen i Tabell 6. Sammantaget pekar alltså alla våra analyser på att arven förklarar hälften eller mer av sambandet i förmögenhet mellan föräldrar och barn.

Tabell 7. Arvsjusterade regressioner

	Huvudresultat	3%	0%	-3%
	(1)	(2)	(3)	(4)
Panel A: Modigliani-Kotlikoff-Summers				
Föräldrars förmögenhet	0,310 (0,054)	-0,083 (0,063)	0,045 (0,062)	0,149 (0,060)
Panel B: PPVR, arv från båda föräldrarna				
Föräldrars förmögenhet	0,310 (0,054)	0,061 (0,056)	0,134 (0,056)	0,188 (0,056)
Observationer	386	386	386	386

Anm: Beroende variabel är andra generationens taxerade förmögenhet 1991. I kolumnerna 2–4 så har förmögenheten justerats genom att subtrahera det kapitaliserade värdet av arvet, under antagande om olika avkastningar (-3%, 0% eller 3%). Panelen B använder sig av PPVR:s definition av arv. Urvalet begränsas till de individer som har mottagit arv från båda föräldrarna. Standardfel klustrade på familjenivå visas i parenteser. Alla regressioner tar hänsyn till födelseårsgrupper för båda generationerna.

6 Betydelsen av andra faktorer

Förmögenhetssambandet skulle även kunna förklaras av att föräldrar överför humankapital till sina barn så att både föräldrar och barn med stort humankapital har höga inkomster och därmed kan spara ihop förmögenheter. Vi studerar detta genom att ta hänsyn till (dvs. konstanthålla) båda generationernas inkomster och utbildningsnivåer i analysen av förmögenhetssambandet. Om denna mekanism är viktig borde vi se att koefficienten för föräldrars förmögenhet sjunker kraftigt när vi lägger till kontrollerna.

Kolumn 1 i Tabell 8 upprepar analysen i Tabell 3, och ger återigen ett förmögenhetssamband om ca 0,3. I den andra kolumnen beräknar vi istället sambandet mellan föräldrars och barns inkomster, och finner en koefficient om 0,2, medan utbildningssambandet i kolumn 3 ligger nära 0,3. Sambandet i utbildning är alltså ungefär lika starkt som det i förmögenhet, medan sambandet i inkomst är betydligt lägre.

I kolumn 4–6 studerar vi hur koefficienten för sambandet mellan föräldrars och barns förmögenheter påverkas när vi tar hänsyn till inkomst och utbildning. Vi finner att sambandet sjunker med omkring en fjärdedel, från 0,29 till ca 0,21–0,23. Humankapital-relaterade faktorer förklarar alltså en mindre andel av förmögenhetssambandet.

Tabell 8. Humankapital-regressioner

	Egen					
	Förmögenhet (1)	Inkomst (2)	Utbildning (3)	Förmögenhet		
				(4)	(5)	(6)
Föräldrars förmögenhet	0,288 (0,034)			0,226 (0,035)	0,228 (0,034)	0,209 (0,035)
Föräldrars inkomst		0,190 (0,030)		0,083 (0,032)		0,050 (0,033)
Föräldrars utbildning			0,309 (0,031)		0,048 (0,034)	0,029 (0,034)
Egen inkomst				0,222 (0,030)		0,186 (0,031)
Egen utbildning					0,188 (0,032)	0,117 (0,033)
Observationer	1 103	1 103	1 103	1 103	1 103	1 103

Anm: Varje kolumn visar resultat från en separat linjär regression. Beroende variabel är andra generationens taxerade förmögenhet i kolumn 1 och 4-6, inkomst i kolumn 2 och utbildningsnivå i kolumn 3. Förklarande variabler är föräldrars taxerade förmögenhet, inkomst och utbildningsnivå samt egen inkomst och utbildningsnivå. Inkomster är livstidsarbetsinkomster och utbildning är högsta avslutade utbildning mätt i antal skolår. Alla variabler är percentilrangordnade. Standardfel klustrade på familjenivå visas i parenteser. Alla regressioner tar hänsyn till födelseårsgrupper för alla generationer.

7 Avslutande kommentarer

Vi har i denna rapport studerat överföringen av förmögenhet mellan generationer i Sverige under 1900-talet. Vi har visat att barns förmögenhet huvudsakligen förklaras av föräldrarnas förmögenhet, till skillnad från tidigare studier som funnit att även mor- och farföräldrar är betydelsefulla för barns inkomst och utbildning. Vi har också funnit att direkta arv från föräldrarna förklarar minst hälften av förmögenhetsöverföringen.

Andra kanaler som fångas av föräldrars inkomst och utbildning (t.ex. överföring av humankapital) tycks endast förklara en mindre del av förmögenhetsöverföringen. Detta innebär att åtgärder som syftar till att t.ex. utjämna tillgången till högre utbildning inte nödvändigtvis kommer ha någon stor effekt på den intergenerationella ojämlikheten i förmögenhet.

8 Källförteckning

- Adermon, Adrian, Mikael Lindahl, och Mårten Palme. 2016. "Dynastic human capital, inequality and intergenerational mobility". IFAU Working Paper 2016:19.
- Adermon, Adrian, Mikael Lindahl, och Daniel Waldenström. 2017. "Intergenerational wealth mobility and the role of inheritance: Evidence from multiple generations". IFAU Working Paper 2018:8.
- Adermon, Adrian, Mikael Lindahl, och Daniel Waldenström. Under utgivning. "Intergenerational wealth mobility and the role of inheritance: Evidence from multiple generations". *The Economic Journal*.
- Björklund, Anders, och Markus Jäntti. 2011. *Inkomstfördelningen i Sverige*. SNS Valfärdsrapport. Stockholm: SNS Förlag.
- Black, Sandra E., och Paul J. Devereux. 2011. "Recent Developments in Intergenerational Mobility". I *Handbook of Labor Economics*, redigerad av Orley Ashenfelter och David Card, 4B:1487–1541. Amsterdam: Elsevier.
- Hallgren, Siver. 1939. "Intelligens och miljö. En experimentell undersökning av barn i tredje skolåret vid Malmö folkskolor och privata skolor." Licentiatavhandling. Lund: Lunds Universitet.
- Kotlikoff, Laurence J., och Lawrence H. Summers. 1987. "The Contribution of Intergenerational Transfers to Total Wealth: A Reply". I *Modelling the Accumulation and Distribution of Wealth*, redigerad av D Kessler och A Masson. Oxford: Oxford University Press.
- Lindahl, Mikael, Mårten Palme, Sofia Sandgren Massih, och Anna Sjögren. 2015. "Long-Term Intergenerational Persistence of Human Capital An Empirical Analysis of Four Generations". *Journal of Human Resources* 50 (1):1–33.
- Modigliani, Franco. 1986. "Life Cycle, Individual Thrift, and the Wealth of Nations". *The American Economic Review* 76 (3):297–313.
- Ohlsson, Henry, Jesper Roine, och Daniel Waldenström. 2014. "Inherited Wealth over the Path of Development: Sweden, 1810–2010". Manuskript.
- Palme, Mårten, och Sofia Sandgren. 2008. "Parental Income, Lifetime Income, and Mortality". *Journal of the European Economic Association* 6 (4):890–911.

- Piketty, Thomas, Gilles Postel-Vinay, och Jean-Laurent Rosenthal. 2014. "Inherited vs self-made wealth: Theory & evidence from a rentier society (Paris 1872–1927)". *Explorations in Economic History* 51 (januari):21–40.
- Roine, Jesper, och Daniel Waldenström. 2009. "Wealth Concentration over the Path of Development: Sweden, 1873–2006". *Scandinavian Journal of Economics* 111 (1):151–87.
- Wolff, P. de, och A. R. D. van Slijpe. 1973. "The relation between income, intelligence, education and social background". *European Economic Review* 4 (3):235–64.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar. Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se